

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica šte. 6 - Cekovni račun šte. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročn na: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 10

V Ljubljani, 14. decembra 1939

Letnik III

Dr. Dinko Puc:

Val pomanjkanja

Dobro organizirana prehrana prebivalstva je za državno obrambo vsaj tako važna kot orožje samo

Stara izkušnja je, da se s samimi kazenskimi odredbami ne da gospodariti. Naj oblast prepoveduje in zabranjuje kakor hoče, naj uvaža še tako drakonične kazni, če gre za življenje — ne pomaga nič. To smo videli v svetovni vojni, pa vidimo tudi zdaj, ko se pojavlja draginja vseh življenjskih potrebščin v izredni meri.

Osobito so se podražila moka, kava, čaj, olje, mast, petrolej, tekstilno blago vseh vrst, milo itd.

Vzroki so različni. Trdi se, da se je kolonijalno in sploh inozemsko blago podražilo zaradi vojne, ker so poskočile cene v inozemstvu, ker se je podražil prevoz in povišal riziko. Do danes drži to le v najmanjši meri, ker je po prvem septembru prišlo le še prav malo novega blaga iz inozemstva v državo. To kar so kupovali konsumenti doslej, je bilo po večini staro blago, kupljeno davno pred 1. septembrom. Vendar so cene začele naraščati takoj.

Deloma je tega krivo občinstvo samo, ker si je vsak, ki je razpolagal z denarjem ali kreditom, nakupil večjo ali manjšo zalogo. Panika, ki je prevzela občinstvo, ima dvojen vzrok. Oni, ki so preživeli svetovno vojno, se zavedajo neprimernosti, ki nastanejo v prehrani, če ni na mestu sposobne in energične vlade, drugi pa so mišljenja, da je v takih časih boljše imeti blago kot denar.

Na drugi strani pa leži trgovec v krvi, da dela dobiček in da izrablja konjunkturo.

Da se je zvišala cena tudi domačim proizvodom, ima svoj vzrok seveda v prvi vrsti v povečanem izvozu. Kmet je sicer pri tem nekaj zaslužil, a dosti premalo, da bi izravnal višje stroške, katere ima vsled višjih cen moke, špecerijskega in tekstilnega blaga in povišanih davkov.

Najhuje pa so prizadeti tisti, ki so navezani na stalne mesečne dohodke, delavci in drugi privatni, državni in samoupravni nameščenci.

Popolno stabilne cene sicer niso nikdar. V normalnih časih so odvisne od dobre in slabe letine, od višine javnih dajatev, in sto drugih razlogov. Zato so v drugih državah prejemi nameščencev in delavcev odmerjeni tako, da majhne tresljaje cen prenesejo brez velikih bolečin.

Pri nas pa temu ni tako. V zadnjih letih so bili prejemi znani tako, da že niso več zadoščali za življenje. Kljub razmeroma zelo nizkim cenam stvari, ki so potrebne za prehrano, dohodki nameščencev večinoma niso zadoščali za kritje vseh potrebščin.

Zato je danes občutljivost vseh teh tem večja. Ni nobene možnosti več preložiti breme, ki dnevno narašča. Vendar se ničesar ne ukrene, kar bi moglo položaj zboljšati ali omiliti. Vse kar se je storilo, pa je bolj uplivalo kvarno kot dobro.

Glede kazenskih groženj smo že povedali, da običajno ne dosegajo zaželenega učinka. Predpis, da morajo imeti banovinska mesta rezerve živil, je bil dobro mišljen, a je cene še bolj pognal navzgor ne glede na to, da je povzročil mestom težka bremena.

Kaj je torej storiti? Preskrbeti blago, da ga bo zadosti za vse domače prebivalstvo. Potem bo izginil strah prebivalstva, domače zaloge se bodo porabile sproti in konzum bo vsled tega padel.

Blago preskrbeti pa ni težko, ker ga je danes v državi dovolj. Treba samo, da odpre Prizad svoje žitnice, da se pregledajo zaloge v tovarnah, skladiščih itd. Vsega bo takoj dovolj za mnogo mesecev. V kolikor bi blaga vendarle primanjkovala, pa mora država skrbeti zanj. Če je mogoče preskrbeti dovolj blaga Nemčiji, ki je v vojni in blokirana, bo morda mogoče tudi nam.

Izvoz naj se ne forsira za vsako ceno. Doživljamo vsak dan, da inozemstvo dobi naše blago cenejše kot mi v Jugoslaviji. Če je včasih tak način gospodarstva opravičljiv v normalnih razmerah, je to nedopustno v današnjih časih. Najprej mora biti zasigurana prehrana domačinom, šele kar ostaja, sme iti za pošteno ceno v inozemstvo.

Zaščitna carina ne sme služiti več maskiranju visokih cen v tuzemstvu. Obstoječe cene industrijskim izdelkom je revidirati in prilagoditi produkcijskim cenam.

Za najrevnejše je uvesti smoteno aprovizacijo.

In v kolikor bi vse ne zadoščalo, je pač treba, da država primakne potrebno. Kajti ni samo orožje tisto, kar more braniti državo. Dobro organizirana prehrana prebivalstva je za državno obrambo vsaj tako važna kot orožje samo. Lačna armada ne zmaga. V totalitarni vojni pa se bojuje celokupno prebivalstvo, zato tudi ono ne sme biti lačno in golo. Kljub svoji nevtralnosti moramo skrbeti za obrambne mere, — za vsak primer. Zato je tudi nujno ukreniti vse potrebno že sedaj, da ne bo val draginje in pomanjkanja narastel tako, da ga ne bo več mogoče zaježiti.

J. Š. (Kranj).

Za razmišljanje

Mi na deželi zasledujemo z velikim zanimanjem delo Slovenske Besede. Želimo, da bi prinesla nekaj novega in bolj zdravega v našo politiko, kakor je bilo dosedaj.

Vidimo po celem svetu in tudi pri nas, kako se politično življenje spreminja. Zato nam je vsem jasno, da mora tudi pri nas priti do sprememb v strankah.

Kakor so danes stvari v Sloveniji, imamo samo eno močno stranko JRZ, vse drugo je razbito. Posebno smo razbiti napredni Slovenci. Ali se jih res ne da spraviti pod en klobuk, v eno samo stranko?

Mi na deželi mislimo, da je to mogoče in da mora do tega priti, in nočemo, da ostanemo politično brez vpliva, kakor smo bili v zadnjih letih.

V tem oziru, da bi se napredni Slovenci združili v eno samo stranko, bi morala Slovenska beseda več storiti, kakor je delala doslej.

Sicer odobravamo, da želi več medsebojnega potrpljenja v političnih bojih. Toda za to bi morali biti vsi. Vsak dan pa vidimo, da pri drugih strankah tega potrpljenja ni, posebno ne pri močnih strankah, ki se čutijo in ki so vedno v hudih bojih proti nam.

Kaj si mislimo, kaka naj bo ta nova napredna stranka?

Najprvo mislimo, da mora biti slovenska in naj ne bo repek kakih drugih strank, hrvatskih ali pa srbskih, ki se nikoli niso brigale za nas, če se mi sami nismo brigali za sebe. To ne more biti v škodo držav in jugoslovanske državne misli, ki ji hočemo ostati zvesti in verni.

Potem pa naj ima taka nova stranka v programu res take socialne in gospodarske zahteve, ki se dajo uresničiti in ki bodo koristne za naše uboge slovenske ljudi, kajti ubogi smo vsi razen par izjem. Samo s takim programom se bomo lahko borili proti svojim političnim nasprotnikom in tudi tiste prepričali, ki si obetajo raj ali na onem svetu ali pa v Rusiji.

Resnično je, da imamo med naprednimi Slovenci že preveč

strank in stranc in da se zato marsikdo boji, da bodo ostale vse slabe in brez življenja. Tega se je res bati, če ne bomo začeli delati za združitev razkanih vrst.

Toda zakaj se ne bi vrste prišteje Slov. Besede in JNS ter drugih struj združile v eno novo slovensko stranko? Morebiti bi potem sprevideli tudi tisti napredni Slovenci, ki so se začeli ogrevati za hrvatsko - srbsko stranko samostojnih demokratov, da niso na dobri poti in se nam pridružili. Pa tudi vsi drugi.

Kdo pa naj ovira združitev naprednih Slovencev v eno novo stranko? Voditelji? Na vse voditelje ne damo veliko več, ker smo videli, kam so do danes pripeljali napredne Slovence. Mi sami se moramo poprijeti dela za to, da ta načrt izpeljemo, voditelji se bodo morali pokoriti ali pa umakniti. Oni, ki so vodili slovensko napredno politiko v zadnjih dvajsetih letih so že doslužili, kajti vodili so jo slabo, časti in denarja so si pa tudi že dosti nabrali, dosti oblasti najedli.

Napredni ljudje iz dežele si zato želimo, da bi Slovenska Beseda zastopala take misli in ideje. Združimo se, ker samo v združitvi je moč!

Spori v vrstah nacionalnih akademikov in njih posledice

Kot kronisti poročamo o sporu med nacionalnimi akademiki na ljubljanski univerzi. Kakor je javnosti znano, so pri volitvah v strokovno društvo slušateljev juridične fakultete (D. S. J. F.) zmagali katoliško usmerjeni akademiki pred nacionalnimi, ki so nastopili neenotno. Enoten nastop bi bil prinesel nacionalistom zmago s preko 25 glasovi večine.

V dolžnost si štejemo, da posvetimo temu dogodku nekoliko več pozornosti, zlasti ker je bila javnost o njem s strani dela našega tiska napačno informirana.

S tem člankom upamo, da smo doprinesli svoj delež k odstranitvi škodljivega pojava v kulturno-političnem življenju naše akademске mladine, obenem pa upamo, da bodo tudi drugi, ki so za to poklicani, sledili našemu zgledu.

Javnost vedno z zanimanjem zasleduje vse dogodke na naši slovenski univerzi, ki so v malem odsevu našega javnega življenja. Lahko bi rekli, da je kulturno-politično življenje na univerzi v marsikaterem oziru pomanjšana, a verna kopija življenja našega naroda. Najrazličnejše kulturno-politične skupine, ki se udeležujejo v našem javnem življenju, so v skoraj istem medsebojnem številčnem razmerju zastopane tudi na univerzi. Zato ni čudno, da gleda javnost na univerzo kot na nekak barometer, ki zaradi univerzitetne svobode morda bolj realno kaže razpoloženje vsega naroda, včasih pa celo napoveduje bodoče dogodke in njih razvoj.

Ta druga stran univerzitetnega življenja, ki poleg znanstvenega dela izgrajuje in vzgaja našo mladino za življenje, je skoraj prav tako važna, kakor študij

sam. Ta stran namreč odloča o tem, po kakšnih načelih bo akademška mladina po dovršenem študiju praktično izrabila pridobljeno znanje v korist narodne skupnosti.

Pod vplivom kulturnih družtev na univerzi, ki so nosilci raznih idej in nazorov, se razvija miselnost ogromne večine slušateljev univerze. Spričo važnosti te ugotovitve so lahko razumljivi razlogi, zakaj se že od nekdaj bije boj med obema glavnima tvorbama družbe, med cerkveno in med državno organizacijo, za odločujoč vpliv na te najvišje vzgojne ustanove, ki posredno odločajo o bodoči nazorsko - politični orientaciji družbe.

Za konkreten primer izrečeno načelo nemškega učenjaka, prof. Helmholtza, da morajo biti univerze duhovna garda nemškega cesarja, se je posplošilo in je prišlo v sedanji dobi do popolnega izraza v nekaterih državah.

Z druge strani pa se še danes uveljavlja z večjim ali manjšim uspehom, že pred pol tisočletjem započeto sistematično delo jezuitov in drugih bratovščin, ki skušajo cerkvi zagotoviti tudi s te strani, vsaj delno možnost vplivanja na idejno vzgojo inteligenčnih plasti družbe.

Proti uveljavljanju teh dveh vplivov pa nastopa stremljenje, da se zagotovi vsaki univerzi takozvana univerzitetna avtonomija ali svoboda, ki naj omogoči »popolno svobodo mišljenja in znanstvenega delovanja« in zelo često tudi »borbo za napredek in proti reakciji.« To stremljenje se je znalo uveljaviti zlasti zaradi zmage naprednega liberalnega nazora in služil dandanes v glavnem kot ograda, ki omogoča

reševanje boja prej omenjenih smeri brez direktnega vmešavanja izven univerzitetnih faktorjev.

O upravičenosti tega boja, o pravicah cerkve ali države, da vplivata na miselni razvoj inteligenčnega naraščaja, vladajo različna mnenja. Dejstvo pa je, da je država kot najvišja organizacija narodne skupnosti, v prvi vrsti upravičena uveljavljati svoj vpliv, zlasti ker so tu neposredno tangirani njeni življenjski interesi.

Za naše splošne, jugoslovanske in še posebej pa za naše ožje, slovenske prilike, je ta problem izredno aktualen in tudi že bistveno vpliva na kulturno-politično izživljanje slovenske akademске mladine. Borba za zmago enega ali drugega načela na naši univerzi se je že lani približala vrhuncu z volitvami v »Akademsko akcijo«.

Od tedaj pa opazamo trud teh akademikov, da dobe v svoje roke vodstvo vseh strokovnih družtev na univerzi (vse fakultete imajo svoja strokovna društva) in s tem pravico reprezentacije slušateljev dotične fakultete. V tem moramo videti le priprave za letošnje volitve v »Akademsko akcijo«, ki je najvišji reprezentančni forum slušateljev naše univerze.

Drugo stališče, da je naloga države, da skrbi za idejno-politično vzgojo inteligenčnega na-

raščaja, pa zavzemajo, dosedaj morda nezavedno, nacionalne skupine na univerzi. Država sama, ki je tu najbolj zainteresirana pa dosedaj ni pokazala v 20 letih nikake iniciative.

Nacionalne skupine tvorijo na ljubljanski univerzi najmočnejšo grupo. Predpogoj, da si ohranijo to pozicijo pa je njihova enotnost. Pred kratkim, so se vršile volitve v strokovno organizacijo juristov (D. S. J. F.); zmagale so katoliške skupine zaradi neenotnosti nacionalnih akademskih društev. Javnost je ta pojav soglasno obsodila. Uspeh te obsodbe javnosti pa je bil baš nasproten. Ni se pričelo z delom za poravnane sporov, nasprotno, že v samem poročilu o izidu volitev v D. S. J. F. je «Jutru» bližja skupina skušala z neresnimi argumenti zvaliti krivdo za neenoten nastop na druge. Spricho posledice, ki jih bo imela ta neenotnost (volitve v «Akademsko akcijo» so blizu!) predstavlja tak način reševanja tega vprašanja neodpušljivi greh, katerega posledice bo čutilo še par generacij naših študentov.

Iz materijala, ki je dostopen širši javnosti (letaki izdani ob priliki volitev v D. S. J. F.) in govoric, ki krožijo v javnosti, je razvidno da v «Jutru», v svoje opravičilo iznešene trditve «Jugoslavije» niso točne. «Edinstvo» je v volilni borbi nastopalo mnogo bolj korektno in zadovoljuje le z ugotavljanjem dejstev, ki so privedla do razkola. Storilo je s svoje strani vsekakor dovolj za skupen nastop in bi bila lahko tudi «Jugoslavija» pokazala vsaj malo dobre volje. Iz njenega odgovora «Odklanjamo sodelovanje z «Edinstvom», nikakor ne moremo sklepati na politično dalekovidnost njenega vodstva.

Razumemo klubsko nestrpnost našega mladega inteligenčnega naraščaja, ne moremo pa opravičiti nepremišljenega koraka zaradi katerega so nacionalni akademiki vodstvo društva, ki so ga že šest let vodili nepristran-

ske in v splošno zadovoljstvo, izgubili samo zato, da je moglo eno društvo pokazati, da ima na tej fakulteti več pristašev kot drugo.

Posledice take politike so mnogo večje kot izgleda na prvi pogled. Tu ne gre samo za poraz nacionalistov v D. S. J. F., kajti z vso gotovostjo moremo pričakovati, da tudi «Edinstvo» odslej ne bo hotelo več sodelovati spricho vseh napadov in žalitev, ki so letele nanj med volilnim bojem in po njem. Takih napadov društvu, ki ima le količjak časti ne more mirno prenesti, z vsakim odgovorom pa se bo položaj še poostril. Z ozirom na to, moramo smatrati poraz nacionalistov na juridični fakulteti ne samo za lokalni neuspeh, temveč za poraz nacionalistov na univerzi sploh.

S takim netovornim delom se naši mladi inteligenti pač ne morejo ponašati.

To so metode starih strankarjev, ne glede na to ali že sede pri polnem koritu ali pa se še vedno vpisujejo na univerzo in srebljejo ostanke iz korit.

Pisanje lista, ki hoče posili veljati za glasilo «nacionalnih» krogov v Sloveniji bi bilo moralo biti brez dvoma bistveno drugačno. «Jutro», ki je v svojih kolonah tolikokrat obsodilo slovensko hibo neenotnost je takrat imelo priliko preiti od besed k dejanju, s svojim pisanjem pa je vplivalo na javno mnenje tako, da se je razdor le še povečal.

Akademik.

Kdor je proti strankarskim razprtijam, naj postane član društva „Slovenska Beseda“

Na naslove prizadetih

Samostojnost, odnosno starost naše države beleži 21 let. To je ena tretjina dobe dolgotrajne povprečnega človeškega življenja. Doba 21. let je torej po svoji dolgotrajnosti doba, v kateri se lahko vzgoji v pozitivnem ali pa tudi v negativnem pravcu doraščajočo mladino. Je torej doba, v kateri doraste ena generacija.

V teku te dobe smo imeli mnogokrat priliko opazovati, kako se je na posameznih področjih, bodisi v zasebnem ali javnem društvenem življenju vplivalo na doraščajočo mladino tako, da bi se dalo v marsičem oporekati, ako ne bi bile posamezne akcije zavite v nekonkretne oblike.

Pri tem svojem razglabljanju mislimo predvsem na vzgojno stran mladine v pravcu državotvorne zavesti ali jasneje izraženo — nacionalne pozitivnosti.

Nacionalni pozitivizem torej ne izvira iz parneskega dela, temveč postane polnovreden element in v dobrobit narodu in države le takrat, kadar je bil spremljajoče vcepljen in vzgojno utemeljen doraščajoči mladini in katera je bila deležna potom smotrenega temeljnega izgrajevanja v svojem svetovnem nazarju tudi nauka o bitnih vrednotah pravičnega pojmovanja državljanske zavesti. Le tako smotreno vzgojena generacija pomeni nekaj, na kar se lahko gleda z računsko sigurnostjo. Vse drugo, kar je ustvarjeno po potrebi «trenotnih prilik» in kar je zlasti iz vršičkov zaradi «formalne potrebe» nakazanega, ne pomeni

nobene pozitivne vrednote. Vse to so le kratkotrajne sugestije, ki se ob najmanjši «spremembi» ali morda celo ob sami malenkostni «neveščnosti» razblinijo v prazen nič.

Da je temu tako, lahko prav nazorno opazujemo, kako se v mladini sprehajajo in spreletavajo simpatije enkrat na eno, drugič na drugo stran, kar je najočitnejši znak nesmotrene narodove politične vzgoje od izvestnih strani, ki so si skozi vso dobo obstoja naše državne samostojnosti prilagajali vzgojne pozicije med narodom, prav posebno pa nad našo doraščajočo mladino.

Ni torej dovolj, da je stranka v svojem javnem in zlasti internem delovanju samo takrat državotvorna in pobornica interesov državne bitnosti, kadar je na krmilu državne politike, temveč je vse to njena dolžnost tudi takrat, kadar izpade iz kakršnega koli vzroka iz kombinacije ali kadar se nahaja v «opoziciji».

Žal se tega pravila pri nas do sedaj ni opažalo, kaj šele izvajalo. Nasprotno! Celo netilo se je vsepovsodi z gesli, ki so vse kaj drugega, kot primerni za pozitivno ustvarjalnost.

Mi vemo, da je sicer pojem politike neka eksperimentalna umetnost, ki je največkrat odvisna od bistrovidne preračunljivosti posameznika, vendar ne morem doumeti, kako je mogoče, da se čestokrat vpliv takega posameznika na mah razlije na ljudske množice, ki največkrat od takih nesmotrenih političnih sugestij nimajo ničesar.

Nacionalni pozitivizem torej ni stvar pardnevnih instrukcij. Po svoji pomembnosti je najvažnejši element v sestavi državne tvornosti in najjasnejše merilo udarne vrednosti države sploh.

Če torej na eni strani poznamo pravo in vzročno vrednost tega dejstva in na drugi strani dosežanje delovanje izvestnih političnih činiteljev v pretekli dobi, potem lahko smelo trdimo, da se je v tem oziru mnogo grešilo in da ni mogoče niti z zakoni, naj-

20 letnica našega vseučilišča

Spored slovesne proslave dne 16. in 17. decembra v Ljubljani

Ta mesec je preteklo 20 let, odkar se je oživitvilo naše vseučilišče v Ljubljani. Za njegovo ustanovitev ima največje zasluge takratni Demokratiški klub, v katerem so bili vsi napredni poslanci razen socialistov in katerega predsednik je bil Ljuba Davidovič, ki je bil istočasno prosvetni minister. Demokratiški klub je bil poleg radikalov najmočnejša organizacija v skupščini ter je pridobil za svojo akcijo tudi radikale, na kar je skupščina predložila sklep soglasno sprejela. Eden največjih prijateljev naše univerze je g. dr. Dinko Puc, ki je zlasti kot župan vodil vse akcije za njeno ohranitev in izpopolnitev, — kajti bili so časi, ko je bila ta naša najvišja institucija skoro vsako leto v nevarnosti. Tudi v borbi za univerzitetno knjižnico je intenzivno sodeloval in dosegel v občinskem svetu, da je občina v ta namen kupila in darovala zemljišče, na katerem knjižnica danes stoji.

Na pobudo akademske mladine bo ta dvajsetletni jubilej slovesno proslavljen. Priprave za slovesno proslavo bosta skupno izvajali Univerzitetna oblast in Akademski akcijski odbor.

Spored slovesnosti, ki bodo ob tej priliki, je naslednji:

V soboto 16. decembra t. l. ob 20. uri bo v opernem gledališču slavnostna predstava Foersterjeve opere «Gorenjski slavček», z otvoritvijo predsednika Aka-

Novi direktor finančne direkcije v Ljubljani

Pred nekaj dnevi je prevzel vodstvo finančne direkcije v Ljubljani g. Mosestizh Josip, višji finančni svetnik, ki je bil z ukazom kraljevih namestnikov imenovan za direktorja dravske finančne direkcije v Ljubljani.

Novi finančni direktor se je rodil v Trstu; gimnazijo je dovršil v Ljubljani, pravne študije pa je končal na univerzi na Dunaju.

Prvo službo je nastopil pri finančnem ravnanstvu v Ljubljani leta 1909; nato je služboval v Črnomlju. Med svetovno vojno je bil v Postojni, odkoder je prišel v Ljubljano. V Ljubljani je vodil davčno upravo. Leta 1930. je služboval pri drinski finančni direkciji v Sarajevu, odkoder se je ponovno vrnil v Ljubljano, kjer je kot šef vodil posle obsega odseka finančne direkcije.

Direktor Mosestizh velja za odličnega finančnega strokovnjaka. Posebno pa je priljubljen pri podrejenih uslužbencih, ki vsi vidijo v njem najboljšega zaščitnika.

Kot znak priznanja za njegovo dosedanje delo je bil odlikovan z visokimi jugoslovanskimi odlikovanji.

Ni treba poudarjati, kolikšne važnosti bo prav v sedanjih ča-

manj pa s silo vzpostaviti v nekaj mesecih tistega, kar naj bi preobrazilo narod, prav posebno pa tisto generacijo, katero se je polnih 21 let vzgajalo zgolj po političnih prilikah in zlasti po lokalnih vidikih.

Naj se ta dejstva gledajo kritično ali nekritično, eno je gotovo, da veljajo marsikaterim, ki so imeli kdajkoli aktivnega opravka v raznih obdobjih naše politične preteklosti. vč.

demskega akcijskega odbora in besedo g. O. Župančiča.

V nedeljo 17. t. m. ob 10. uri bo v zbornici na univerzi slavnostna seja Univerzitetnega sveta.

Ob 11. uri pa bo v veliki unionski dvorani slavnostno zborovanje.

1. Državna himna (Akademski pevski zbor).

2. Uvodna beseda: Predsednik Akad. akcijskega odbora cand. iur. g. L. Leskover.

3. Pozdravni nagovori zastopnikov oblasti.

4. Borba Slovencev za svojo univerzo: Univ. prof. g. dr. J. Polec.

5. Ustanovitev slovenske univerze: Predsednik g. dr. A. Korošec.

6. Izročitev zahvalne spomenice predsedniku g. dr. Antonu Korošču.

7. Prečitanje spomenice vsem za našo univerzo zaslužnim osebnostim.

8. Ob dvajseti obletnici: Rektor slovenske univerze g. dr. M. Slavič.

9. Manifest profesorjev in slušateljev ob dvajsetletnici slovenske univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani.

10. Hej Slovani!

Naj bo proslava dvajsetletnega jubileja slovenske univerze dogodek, ki bo povezal vse Slovence v veliki misli na popolno slovensko univerzo — severni kulturni branik Jugoslavije.

sih, ko se bo reorganizirala vsa naša javna uprava, vodstvo tako važnega urada, kot je finančna direkcija; zato vsa naša javnost upravičeno pozdravlja to imenovanje, ker ve, da je v rokah odličnega strokovnjaka.

Nesrečno žganje

K notici s tem naslovom, ki smo jo prinesli v zadnji številki kot odgovor na nek članek «Slovenca», nam piše prijatelj z dežele:

Letošnja letina je bila res bogata vsakovrstnega sadja, kar že nekaj let nazaj ni bilo, toda žalibog naš kmet svojega sadja ni mogel razpečati v denar, kakor je bilo pričakovati. Če bi imeli odločujoči činitelji in osrečevalci kmeta malo več razumevanja, bi ne zabavljali in nergali po raznih listih čez njega, ampak posvetili večjo skrb, da bi svoje dobrine vnovčil po razmeroma višjih cenah. Toda na žalost se za kmeta živ krst ne zmeni, ampak nasprotno vsak ga le izkorišča po svojih prekupčevalcih in špekulantih. Cene za jabolka in češnje so bile letos tako nizke, da jih je bil skoraj vsak prisiljen prodati za bagatelno ceno, če ni hotel, da gre vse v nič. In kaj je sledilo temu? Seči smo morali po samopomoči. Ljudje so si pač pomagali, kakor so vedeli in znali, nekateri so sušili, drugi zopet

kuhali žganje, a to zato, da letino bolje vnovčijo. Kmetje so prodali letos ljubljanskim in drugim trgovcem sadja na vagon, seveda vse to, kakor že omenjeno, za slepo ceno. Dnevno je bilo videti težke tovrne avtomobile napolnjene samih sliv. Poleg mnogih drugih je samo en trgovec nakupil 40 vagonov sliv in jasno je, da se bo iz te ogromne količine kuhalo to nesrečno žganje — ki ga pa naš kmet ne bo pil. In vse to je prodal kmet za smešno ceno, da s tem skromnim denarjem komaj nekoliko nakupi obleke in obuvala za svoje tako rekoč nage in raztrgane otročičke, ostane mu pa pri tem še vedno dolg, davki in druga javna bremena.

Pisec članka v «Slovencu» prav nič ne pozna kmečkih razmer, težav, bede in gorja, ker živi v mestu, kjer se iz dneva v dan dogajajo čudne reči — ki jih pa na tem mestu ne bom našteval. Vprašam, odkod je največ teh nesrečnejšev, ki polnijo ljubljanske umobolnice? Prav malo, ali pa skoraj nič jih ni na deželi. Večkrat smo čitali v časopisih, da je kdo poneveril pol milijona in več dinarjev, pa se mu je pri tem zmešalo. Ali je bil tudi tega nesrečni alkohol kriv?! Kmet se muči, trudi in dela od ranega jutra do pozne noči, pa si ne more nič pomagati. Govori lahko samo tisti, ki ne pozna gorja in revščine. Kmet ne obiskuje gledališča, kinov in drugih zabavišč, ampak se zabava pri lastnem ognjišču ter posveča vso skrb lastni družini. Kdor pa je notoričen uživatelj žganja, ta se ne bo nikdar odvadil. Pisec pa naj preskrbi kupce za žganje, da ne bo treba za kmeta zidati umobolnice.

Ženska volilna pravica

Po vsej državi se vršijo zborovanja žen, da bi si priborile volilno pravico. Taka zborovanja so se vršila preteklo nedeljo tudi v Ljubljani in Mariboru. Tudi naša skupina se je izrekla za njihove težnje. Vendar pa v volilnem zakonu, ki se pripravlja, zaenkrat ženska volilna pravica ni predvidena.

Kulturno delo naših črnih umetnikov

Združenje jugoslovanskih grafičkov izdaja že od leta 1936. zopet ponovno svojo strokovno ilustracijo «Grafička revija», ki izhaja tromesečno. Vsebinska te revije je nad vse zanimiva, prikazuje nam industrijsko stalnice in tehnični razvoj grafične stroke v naši državi. Prosvetni odbori v vseh podružnicah grafičnega združenja imajo važno nalogo, uvajati članstvo v prosveto, ki je velikega pomena v vseh strokovnih krogih; zato izhajajo članki v slovenščini in srbohrvaščini.

Reprezentativni osnutek za naslovno stran «Grafičke revije» št. 2. 1939 je precizno izvršil zagrebčan J. Boldžar. Notranja oprema in tisk sta tehnično odlična. Vsebinska revije je zgodovinskega, znanstvenega in tehničnega značaja. Tu najdemo obširni zgodovinski opis grafične reprodukcije iz egiptanske dobe in razvoj azijske kulture, ki jo je napisal prof. Rudolf Schlick. Na 63. strani imamo nazorno opisano znanstveno vedo o analitični kemiji v grafični stroki, ki jo stvarno podaja strokovnjak Ivan Kovačič, kemigraf iz Ljubljane.

Karakteristične osnutke za naslovno stran revije so napravili tudi sledeči grafičniki: Zlato Spevan, Milovan Kraker, Josip Merkva in Artur Skutej. Osnutki so prav dobro podani in predstavljajo jedro moderne grafične plastike, ki ima svojstveno narodno vsebino.

Jugoslovanskim grafičnim strokovnim krogom smemo dati vse priznanje pri izdajanju njihove revije, ki ima v kulturnem pogledu in kvalitetni vsebini izrazito prosvetni značaj.

Politični pregled

Notranja politika

Notranje-politično življenje v naši državi stoji še vedno in neprestano v znamenju živega zanimanja najširših ljudskih množic za izdajo novih, res demokratičnih in sodobnih političnih zakonov. Križem vse države se vrstijo nešteti shodi in konference, na katerih se iznašajo najraznovrstnejši strankarski programi in statuti, slišati pa je tudi tako pisano in zgovorno kritiko, da se zdi, kakor da smo sredi prave predvolilne borbe. Medtem in mimo tega pa še nikakor ni jasno, kdaj bo vlada mogla razpisati volitve, ker te pač niso odvisne le od volje odgovornih, vladajočih činiteljev in zgolj iz potreb notranje države in narodne politike, temveč stojijo še v mnogo tesnejši zvezi in odvisnosti s splošno mednarodno situacijo.

Da je to res in točno, se najbolje vidi iz zadnjega vladnega komuniciranja, ki pravi, da bo vlada kar najresneje in najodločneje vzela v pretes vse politične zakone, v prvi vrsti pa tri najvažnejše: Volilni zakon, tiskovni zakon in zakon o shodih, društvih in zborovanjih. Vsa komur pa mora biti jasno, da vse dotlej, dokler ti zakoni ne bodo sprejeti in uveljavljeni tudi praktično v našem notranjem političnem življenju, ne more biti niti govora o razpisu karkršnih koli volitev.

V zvezi z možnostjo skorajšnjih volitev, kakor je to že običajno, pa je slišati v javnosti, še bolj pa pri tajo od ust do ust, raznovrstne glasove in novice o bližnjih pomembnih in zelo značilnih izjemah. Zaenkrat so bili vsi ti glasovi s pristojnih mest proglašeni za neresne in docela izmišljene. Razmah tovrstnih govorov je bilo opaziti v preteklih dneh zlasti ob priliki, ko je glavni odbor bivše radikalne stranke predložil ministru za notranje zadeve v odobritev svoj program in delovni statut stranke. Objavljeni program te stranke je docela istoveten s starim radikalnim programom, le da je prilagojen novi situaciji v državi in v svetu. Rešitve v tem pogledu je pričakovati v najkrajšem času. Politični krogi so prepričani, da bo vlada brez nadaljnega odobritve predloženi ji program in statut Radikalne stranke.

Med priznanimi in bivšimi, pa še vedno živimi in aktivnimi političnimi strankami, ki se trenutno udeležujejo v tej napol predvolilni borbi, je nedvomno najbolj vidna aktivnost vseh radikalnih frakcij in prvakov med narodom. Nehote dobiva človek dojem, kakor da je že določen in razpisan dan volitev v narodno skupščino. Iz nastopanja vseh teh radikalnih politikov bi se dalo slutiti, da gre vsa njihova akcija za to, da bi se vsi jugoslovanski radikali zopet zbrali pod enotnim strankinim vodstvom. Poučenejši krogi verujejo, da bo ta akcija prav kmalu zaključena s pozitivnimi rezultati in da bo nastopila nekdanja Radikalna stranka že na prvih bodočih volitvah kompaktno. Radikalni voditelji, ki živo sodelujejo v omenjeni akciji, trdijo, da nihče v državi ne sme več računati z razcepljenostjo v radikalnih vrstah, ker se je pač v praktičnem življenju jasno pokazalo, da je enotna in močna Radikalna stranka naša domovina potrebna danes mnogo bolj, kakor kdaj koli poprej, to pa predvsem iz razloga, ker čaka bodočo narodno skupščino reševanje velikanskih, najusodnejših in za vso našo bodočnost najodločilnejših problemov.

V živahnem delovanju vlade se zrcalijo v ospredju predvsem še zadeve prenosa posameznih ministrskih delokrogov na novo formirano banovino Hrvatsko. To obširno in zelo odgovorno delo napreduje sorazmerno še dovolj naglo in je pričakovati, da bo dokončano že v bližnji bodočnosti. Tu pa tam so se sicer pojavile manjše težave in ovire, vendar je upati, da bodo tudi te kmalu srečno in v splošno zadovoljstvo prebrodene.

Zelo zanimive in značilne za nadaljnji razvoj dogodkov in mejah naše domovine so izjave, ki jih je v zadnjem času podal potom zastopnikov tiska vsej naši javnosti pod-

predsednik vlade in voditelj Hrvatske seljačke stranke g. dr. Maček, ki je obljubil, da bo vložil ves svoj trud in vpliv v to, da se zagotovijo narodu čim prejšnje in kar najbolj svobodoljubne volitve ter ostali nujni politični zakoni. Ob neki drugi priliki pa je tudi poudaril, da volitev v narodno skupščino ne bi kazalo razpisati prej, preden ne bi bila vsa država notranje popolnoma preurejena. V mislih je nedvomno imel vprašanje slovenske in srske banovine po vzgledu nove banovine Hrvatske. Iz izjav nekaterih drugih članov vlade pa je razvidno, da imajo v tem pogledu nekoliko drugačno stališče, strinjajo pa se njihove izjave v končnem poudarku potrebe po takojšnji izdelavi, sprejetju in uveljavljanju najsvobodoljubnejših temeljnih političnih zakonov.

Ministrski svet je že ponovno razpravljal o načelnih vprašanjih bodočih skupščinskih in drugih volitev. Iz načrta novega volilnega zakona, ki ga je izdelal pravosodni minister g. dr. Lazar Marković in ki ga je pretresal tudi že posebni, v ta namen delegirani ministrski odbor, posnemamo, da bo novi volilni zakon določal tajno glasovanje s kroglicami. Volilo se bo po volilnih okrožjih, ki bodo obsegala od 360.000 do 440.000 prebivalcev. Uvedene bodo tudi državne kandidatne liste, za katerih predložitev bo potreben podpis le 10 nosilcev okrožnih list. Okrožne liste bo moralo podpisati vsaj po 100 volilcev iz določenega okrožja. Poslovna doba nove narodne skupščine bo trajala 4 leta, nove volitve pa se bodo morale razpisati vsaj 3 mesece po razpustu stare skupščine. Volilno pravico bo imel vsak polnopraven državljani Jugoslavije, ki je izpolnil 21. leto starosti, izvoljen pa bo lahko vsak državljani z izpolnjenim 30. letom starosti in z znanjem državnega jezika v govoru in pisavi. V vsaj državi se je vršilo v zadnjih dneh večje število ženskih shodov, na katerih so zborovalke odločno zahtevale tudi žensko volilno pravico.

Stalno naraščanje draginje vsemu blagu in izdelkom, predvsem pa najnujnejšim življenjskim potrebščinam, je izzvalo močno vznemirjenost v vseh krajih države in v vseh plasteh naroda. Ker se je ugotovilo, da je dvig cen v največji meri posledica spekulacije posameznikov, pričakuje vsa javnost s polno upravičenostjo, da bodo pristojni činitelji ukrenili z energično roko vse potrebno, da napravijo tudi v tem pogledu red. Tozadevna pooblastila je vlada ministru za socialno politiko že izdala. Enaka široka pooblastila je tudi prejel finančni minister, ki sme maksimirati cene življenjskih potrebščinam tako na veliko, kakor na drobno. Izvršene so bile tudi že omejitve v avtomobilskem prometu in se celo govori, da bo ves promet z osebnimi in luksuznimi avtomobili ustavljen in prepovedan v svrhu večjega varčevanja z bencinom in drugimi tekočimi gorivi. V zadnjih dneh so listi zabeležili izredno močan izvoz žita in moke iz Jugoslavije v tujino, predvsem v Italijo. Usodne posledice mednarodne zmede in delne svetovne vojne se vidno kažejo in čutijo tudi že v naši državi.

Zunanja politika

Nova vojna v Evropi je začela v zadnjem času dobivati precej resnejše in ostrejšje oblike. Na zahodnem bojišču vzdolž Maginotove in Siegfriedove črte se vodi zaenkrat še vedno »mirna vojna« z običajnimi spopadi izvidniških patrolj in z bolj ali manj glasnim delovanjem vseh vrst topništva, v zraku pa so postali nekoliko odločnejši Angleži. Vsekakor pa se pripravljajo na zahodnem bojišču z obeh strani večja ognjena in krvava akcija, o katere podrobnosti obe vojujoči se strani trdno molčita, tem zgovornejša pa so o tem ugibanja nevtralnih opazovalcev. Optimisti so mnenja, da čez zimo ni pričakovati na tem bojišču nobenih vojnih operacij večjega sloga, ne izključujejo pa seveda vsakovrstnih presenečenj.

Dejstvo je le, da se je javno mnenje v Belgiji in na Nizozemskem, ki je bilo še pred nekaj tedni skrajno razburjeno in napeto, močno pomirilo.

Mnogo bolj ostra je postala vojna na morju, kjer so Nemci začeli uporabljati svoje najnovejše, že toliko napovedano »novo strahotno orožje«, ki ga predstavljajo tako imenovane »magnetične mine«, ki so povzročile Angležem in Francozom, pa tudi nevtralnemu brodogradu že takoj v prvih tednih praktične uporabe zelo težke izgube in ogromno materialno škodo. Ladja za ladjo se pogreza na morskno dno pod strašnim učinkom teh nevidnih pošasti, ki svobodno plavajo tik pod mračno morskno gladino. V odgovor na to novo in skrajno nečloveško bojno sredstvo so Angleži poosttrili blokado Nemčije in jo razširili do skrajne meje tako na morju, kakor tudi na suhem. Sam angleški kralj je v svojem nedavnem prestolnem govoru izdal tozadevno polnomočje angleški vladi, ki se ga je tudi takoj precej uspešno poslužila. Francosko-angleški tisk, z njim ob rami pa tudi znaten del nevtralne javnosti, pripisuje sklepu Anglije in Francije glede razširitve popolne blokade izredno velik pomen, to pa s posebnim ozirom na dejstvo, da sta obe zahodni vojni sili za ves čas sedanje vojne stvarno in docela združili vse svoje finančne, vojaške in splošne gospodarske sile. V ameriškem tisku poudarjajo, da razpolagata Francija in Anglija skupno z ogromno zlato podlago in pa s prvovrstnimi tujimi devizami, katerih vrednost trenutno presega osem milijard dolarjev. Učinek popolne blokade se je že vidno pokazal na raznih točkah in področjih ter je zadel Nemčijo prav v živo. Diplomatska in gospodarska aktivnost Nemčije, nič manj pa tudi Sovjetske Rusije kot njene trenutne vojne zaveznice, se čuti zlasti že na Balkanu in ponekod v Sredozemlju. Angleži in Francozi trdijo, da so še vedno oni gospodarji položaja in da bodo to brezpogojno tudi ostali. Ta borba pa najavlja in nakazuje tudi že prve začetke novih pretresljajev tam, kjer je vladal doslej mir in kjer jih je bilo zaenkrat najmanj želiti.

Težke posledice totalne blokade so kar najobčutnejše zadele tudi vse nevtralne države in njihovo gospodarstvo, odnosno zunanjo in notranjo trgovino. Slišijo se z vseh strani bolj ali manj glasne pritožbe, na katere pa Angleži zaenkrat suho odgovarjajo: »Saj mi nismo krivi in mi nismo začeli...« Na drugi strani pa se že dajo slutiti tudi v tem pogledu pojavi, iz katerih bi se dalo sklepati, da bo sta Anglija in Francija prizadetim nevtralcem, ki stojijo v njuni interesni sferi, skušali povrniti vsaj del nastale škode in jim nuditi primerno odškodnino v različnih oblikah.

Nadvse strahotna in krvava vojna v pravem pomenu besede pa je izbruhnila na evropskem severu, kjer je Sovjetska Rusija z izmišljenim vzrokom, češ da so finski vojski ponovno oboroženi prestopili mejo in napadli sovjetsko vojsko na ruskih tleh, zbrala na sovjetsko-finski meji armado skoro milijon mož, nad tisoč tankov in več sto bojnih letal. Z vsoto to, že dolgo pripravljeno silo je udarila na malo in slabooboroženo Finsko, vendar pa ni mogla doslej izvojevati niti na suhem, niti na morju in v zraku nobenih pomembnejših uspehov, ker nudi Finci v obrambi svoje domovine in svoje svobode ter samostojnosti naravnost levji in brezprizorni odpor. Sovjetska vojska je utrpela že v tem kratkem razdobju zelo občutne izgube. S finskim narodom simpatizira ves kulturni in civilizirani svet ter pošilja tej ogroženi severni demokraciji svojo pomoč v najrazličnejših oblikah, tako v orožju, letalih, živežu, sanitetnem materialu, denarju in prostovoljcih. Kot izvrsten zaveznik Fincev se je izkazal tudi sneg, zvezan z izrednim mrzom, ki je dosegel že do 30 stopinj Celzija pod ničlo. Veliko ogorčenje pa je izzvalo po vsem svetu tudi dejstvo, da so Sovjeti v borbi s finsko vojsko pričeli uporabljati nov strašen strupen plin, kakršen doslej še nikjer

MALA NAKUPOVALKA

dobro ve...

KOLINSKO
CIKORIJO

ni bil znan, niti uporabljen. Gre baje za neko mešanico raznih strupenih plinov s katastrofalnim učinkom.

V Ženevi se je pričelo pod vplivom zadnjih izrednih dogodkov na ognjenih evropskih tleh izredno plenarno zasedanje Društva narodov, katerega se udeležuje od 53 članjenih držav le 40. Med njimi na prvi seji sovjetskih delegatov ni bilo. Glavni predmet prve razprave je bil napad Rusije na Finsko in bo Društvo narodov tej mali severni državi nudilo vso svojo materialno in moralno pomoč. Čeprav se je govorilo vseprek, da bo Sovjetska Rusija najbrže na tem zasedanju izključena iz Društva narodov, do tega verjetno ne bo prišlo, ker Anglija in Francija nočeta posegati po skrajnostih, da si ne bi zaprli vseh vrat do vzhodne evropske velesile. Govori pa se tudi istočasno, da bo verjetno Sovjetska Rusija sama izstopila iz ženevske mednarodne ustanove. Rusiji je bil s prve seje poslan nujen, 24-urnen poziv, da takoj prekine vse vojaške operacije proti Finski in da pristane na pogajanja s Finsko ob posredovanju Društva narodov. Finska je na to že pristala, iz Rusije pa pravega odgovora še ni mogoče spoznati.

Prav zanimivo in zelo značilno pa je v novo nastali evropski situaciji stališče Italije, ki ga je zelo glasno poudaril veliki fašistični svet na svojem zasedanju pretekli teden. Ta glas iz Rima je našel močan odmev v vseh državah, zlasti pa v

onih na Balkanu in v južni Evropi. O vseh aktualnih problemih in najnovejših dogodkih, ki zlasti zadevajo tudi fašistično Italijo, sta podala zelo izčrpni, temeljiti poročili Mussolini in zunanji minister grof Ciano, nakar je veliki fašistični svet ti poročili v celoti odobril in ponovno naglasil, da ostane Italija še nadalje nevtralna, da ohrani svoje prijateljstvo do Nemčije v dosedanjih mejah in obsegu, da nikakor ne more dovoliti nobenih sprememb na Balkanu, najmanj pa kakršnokoli delitev interesnih sfer med Rusijo in Nemčijo, kakor tudi ne nobenega prodiranja boljševizma v dežele ob Donavi in pod njo ter končno še to, da bo Italija kar najodločneje znala braniti svoje bitne življenjske interese v pomorskem prometu, kjer ne pusti za nobeno ceno potlačiti in zapostaviti svojega prestiža pred drugimi vplivi.

V Turčiji se opaža zadnje dni živahna razgibanost v premikanju vseh vrst vojaških edinic, kar spravljajo poučeni krogi v zvezo s povečano diplomatsko in vojaško aktivnostjo Francije in Anglije na Bližnjem Vzhodu oziroma na sovjetskih mejah na Kavkazu in v sosesčini. Kakšni naj bi bili cilji teh akcij, zaenkrat še ni mogoče reči ničesar gotovega. Pretežni del svetovnega tiska posveča posebno pozornost politiki balkanskih držav, pri čemer padajo v oko mnoge laškave pohvale, še več pa je nanižanih v tem pisanju bolj ali manj verjetnih in fantastičnih najraznovrstnejših verzij.

Poziv Legije koroških borcev

Glavni odbor Legije koroških borcev vabi sorodnike bivših borcev, ki so v letih 1918. do 1920. na Koroškem, Štajerskem, v Prekmurju ali Medjumurju padli ali ki so že pomrli.

Pravilnik k ukazu kraljevih namestnikov, s katerim je bila ustanovljena spominska kolajna na boje ob severni meji pred dvajsetimi leti, določa, da se te kolajne priznajo tudi tedaj padlim in drugim medtem že pomrlim borcem, izročajo pa se na pismeno prijavo njihovim sorodnikom. Zato prosimo, naj sorodniki pošljejo nekolikovo prijavo — po možnosti z navedbo znanih jim podatkov (kakor n. pr. rojstnega datuma ali vsaj rojstne letnice, rojstnega kraja in domovinske občine, tedanje njegove vojaške edinice, vojaškega čina, dneva in kraja smrti, kje je pokopan, imena predpostavljanih starešin, nekaterih tovarišev itd.) vsaj do konca leta 1939. glavnemu odboru Legije koroških borcev v Ljubljani, Cankarjevo nabrežje 7/I. Iz prijave mora biti razviden natančen naslov in sorodstveni odnos (n. pr.: oče, mati, brat, sestra, stric, sestrčina itd.) dotičnika, ki vlogo prijavo.

Gornje podatke potrebujemo tudi za seznam padlih borcev, ki

bo objavljen na čelu nameravane »Spominske knjige o bojih na severni meji«, posvečene njihovega spomina. Če je pokojnik zapustil iz tedanje dobe kakšne vojaške fotografije ali vojaške beležke ali celo dnevnik, izvolite to poslati semkaj v pregled proti vrnitvi. Eventualne originalne tedanje vojaške dokumente pokojnika prepisite doslovno in prepis priložite prijavi, originalno listino pa dobro shranite.

Glavni odbor L. K. B.

Iz uprave

Vse naše naročnike in člane društva »Slovenska beseda« opozarjamo na ugodnosti, ki jih imajo v primeru potrebe pravnih nasvetov. Zato prečitajte na zadnji strani oglas »Posvetovalnica«. Zaradi tega prosimo, da redno plačujete naročnino, ki znaša za vse leto skupaj s članarino din 24., za pol leta pa 12.—dinarjev.

Istočasno sporočamo, da bomo v prihodnji številki priložili položnice in prosimo, da jih cenjenim naročnikom čimprej izpolnijo.

Gospodarska vojna

Gospodarski ukrepi, ki jih je storila v zadnji dobi Nemčija pred očmi vsega sveta, pomenijo z vso upravičenostjo najresnejše pripravljanje nemške vlade na dolgotrajno gospodarsko in vojaško vojno ter predvsem na tako imenovano «vojno živce». Današnji položaj v Evropi in v svetu vobče kaže sliko, ki je precej podobna oni iz let 1914. do 1918. Zato ne bo odveč, če se pozabavimo nekoliko podrobneje s takratnimi važnejšimi dogodki in dejstvi.

V desetletjih pred svetovno vojno, ki je izbruhnila poleti 1914., je postala Nemčija ena izmed največjih upniških držav na svetu, tekmujoča s Francijo za drugo mesto za Veliko Britanijo, ki je stala še precej trdnjo na čelu tovrstne tabele. Čeprav je imela Nemčija zadnjih pet let pred svetovno vojno v uvozu presežek nad 7 milijard zlatih mark, je bila vendar ta vsota več, kakor nadoknadena z dohodki pomorskega prometa in z obrestmi od nemškega kapitala, naloženega v tujini. Nemški dohodki v tujini so bili cenjeni takrat na približno 25 milijard zlatih mark. Razen tega je imela Nemčija takrat tudi še velike domače rezerve zlata. Dne 23. junija leta 1914. je imela nemška državna banka 1.71 milijarde mark v dragih kovinah, upoštevajoč v tem 1.37 milijarde mark v zlatu napram obtoku bankovcev v skupnem znesku 1.8 milijarde mark. V obtoku pa je bilo takrat tudi še za okrog 2 milijardi zlatih mark.

V času svetovne vojne je veliki kredit, ki ga je imela Nemčija v nevtralnih državah, omogočil nemški vladi, da je povečala svoj uvozni višek, ki je znašal leta 1915. vsega 4 milijarde mark, leta 1916. že 4.6 milijarde, leta 1917. pa je padel na 3.7 milijarde mark. Vsa leta svetovne vojne je bila nemška trgovinska bilanca pasivna za približno 16 milijard zlatih mark. Ravnotežje je bilo doseženo z izvozom zlata v vrednosti

1 milijarde mark, s prodajo tujih in nemških obveznic v skupnem znesku 4 milijarde mark ter seveda z dolgotrajno 3 do 4 milijarde mark v tuji in okrog 7 milijard v nemški valuti.

Danes Nemčija ni več upniška, temveč dolžniška država. Njene današnje rezerve zlata in tujih plačilnih sredstev ne znašajo poleg še tako optimistične precene skritih rezerv zlata in tujih plačilnih sredstev, ki niso registrirane pri nemški državni banki, več kakor le 10 % one vsote, ki jo je imela Nemčija leta 1914. Te rezerve bi zadostovale za financiranje uvoznih presežkov v višini zadnje svetovne vojne le za pičlih šest mesecev. Malo verjetno pa je tudi, da bi nevtralne države na podlagi preteklih izkušenj kakorkoli pohitele, da bi zajamčile Nemčiji tuji kredit za nabavo blaga in sirovin v inozemstvu. Z ozirom na to bridko dejstvo nam šele lahko postaja razumljiv ves obseg nedavno formuliranega sklepa, da bi «zlato utegnili postati najvažnejša sirovina za vojne cilje».

Zdi se nam pa sedaj umestno, da pogledamo, v kakšni meri je mogoča in verjetna trditev nemške vlade glede nemške neodvisnosti od drugih držav v primeru vojne zlasti z ozirom na življenjske potrebščine in pa glede osnovnih sirovin, kakor so železo, jeklo, nafta itd.

To vprašanje je izrednega, usodnega pomena. Zavezniške sile se imajo za svojo končno zmago v svetovni vojni zahvaliti le svoji premoči glede ljudi in materiala. Kljub temu pa je narodno-socialistična opozicija v Nemčiji dolgo vrsto let, pa tudi še pozneje, ko so bili narodni socialisti že na vladi in višku svoje moči, razširjala legendo, da nemški poraz v svetovni vojni ni bil povzročen od gospodarskih činiteljev, temveč od «zahrbtnega udarca v hrbet», ki so ga zadali Nemčiji nezadovoljni domači elementi. Nemški vojaški krogi okrog Reichs-

wehrja so sprejemali to pravljico izredno simpatično, dočim so bili nacionalisti odločno proti njej. Ko je prišel Hitler na oblast, so voditelji Reichswehrja s posebnim ozirom na nemško vojaško moč pričeli spoznavati, da bi tako prepričanje, ki je držalo nemški narod v sladki iluziji, utegnilo postati prav ne-rodno in nevarno. Vodilni generali nemške vojske so v zadnjih mesecih ponovno izjavljali, da leta 1918. v dobi obupnih nemških napadov nikomur ni bilo več mogoče, da bi nagnal sestradano nemško vojsko naprej potem, ko se je polastila znatnih sovražnih zalog različnih živil, kakršnih Avstriji in Nemci že dolgo niso več poznali. Teh dejstev Nemci ne bi smeli podcenjevati, če hočejo imeti v bodočnosti kakršne koli uspehe.

Pa še nečesa ne smemo prezreti. Med bivšo svetovno vojno so bile karte oziroma nakaznice za kruh, mast in meso v Nemčiji uvedene šele leta 1916., v sedanjosti nemški vojni dobi pa so bile uvedene prav za vse življenjske potrebščine že prvi dan vojnih operacij.

dov in čakalnic, preden se zgodi kakšna nesreča, ki bi imela strašne posledice in zahtevala človeške žrtve. Stranišča pa so škandal,

Dvojna morala. V «Slovencu» večkrat beremo zgražanja, zakaj prirejajo razna društva v teh časih svetovnega klanja in gospodarskih tegob, in celo v svetem adventnem času, pleše. Nismo sicer bornirani moralisti in nas zato vsak ples ne razburja. Toda kljub temu nimamo nič proti temu, če bi se vsled težkih in resnih časov hrupni in elitni plesi ne bi prirejali, kajti s kulturo res nimamo nič opraviti. Toda čudom se čudimo, da se «Slovenec» ne zgraža nad pijančevanjem in plesom n. pr. v nebotičnikovem baru, kjer se noč za nočjo pleše, bilo svetkom, bilo petkom, bilo v adventu, predpustu ali pustu! In komur manjka ženske družbe, si jo za malo denarja in nekaj več «cehe» lahko kar na licu mesta preskrbi. Tu naj bi «Slovenčeva» metla dobro pometla in povedala slovenski javnosti, kdo je za to početje odgovoren! Morda imajo uboga dekleta celo kak kontrakt, ki jih veže, da se morajo truditi za dobrobit bara, kakor vemo, da je to drugod običaj. Ne bi radi naših poizvedb razširili tudi na to polje! Zaenkrat upamo, da je kaj takega nemogoče, kajti bilo bi nezaslišano!

Naše železnice

Vedno se čudim, kadar mi kdo reče, da se pelje na oddih. Ž železnico pri nas na oddih! To je že skrajna naklonjenost temu podjetju, ki se mora roditi le v človeku, ki je že v naprej rojen za sveta nebesa.

Spominjam se, kako je še v ranjki Avstriji rekel neki visok funkcionar takratne Južne železnice: «To je čudno. Naj naredimo kar hočemo, prometa ne moremo ubiti.» Podoba je, da tak revolucijaren duh vlada še danes med našim občinstvom: naj železniška uprava ukrene kar hoče, prometa ne more ubiti. Občinstvo se vozi sem in tja, kot bi hotelo nagajati in vedno več ga je!

Priznati moramo, da naša železniška uprava dela smotreno in energično. Ukinja vlake, ki so že sami na sebi prenapolnjeni. Zvišuje železniške tarife, pusti

prezebat potnike ure in ure na mrazu in dežju, — ne pomaga nič, narod sili in sili v vlake kot bi hotel s svojo vztrajnostjo uveljaviti prevratne namene.

Vozni red je samo še uradna tajnost, ki ga noben prometnik ne zaupa nikomur, niti svojim tovarišem železničarjem ne. Da ob določenem času noben vlak ne gre, je samo ob sebi umevno. A nihče ne ve, kdaj bo odšel, ali v 10 minutah, ali v eni uri, ali v dveh. Človek bi šel v restavracijo, a si ne upa. Tako hodi ob vlaku poldrugo uro in paziš nanj, da bi ne ušel. A, ko se po poldrugi uri srečaš z znancom, se ti po neznani poti priplazi prometnik in za tvojim hrbtom ti tvoj vlak hinavski odrine v svet.

Posebno zvite metode imajo na Jesenicah. Hočeš v Mojstrano, pa prideš z brzim (lucus a non lucendo) vozom na Jesenice in tečeš skozi podvoz, kjer je napis «smer Kranjska gora» — seveda ni povedano, ali smer gori ali doli. A tebi, ki se spoznaš, je to vseeno, saj veš, kje stoji tvoj vlak, Figo, ko prideš tja, ti povedo, da danes stoji izjemoma ob nemškem tiru. Tečeš nazaj, — a vlak je že odšel, — pozdravljen Triglav!

Ali pa se vračaš zvečer iz Bohinja. Na Jesenicah čakata za Ljubljano dva vlaka, potniški in brzi. Z brzim pridemo domov 1 uro prej, ajmo vanj! Komodno se vsedeš in zadovoljen čakaš. Čakaš pol ure, tričetrt, nič. Nankrat se začne premikati poštni vlak, ne tvoj. Vprašaš, gledaš, kako to? Bog pomagaj, je odgovor. Čakaš še 1 uro, da pričakamo tri rajhovske potnike, ki so jim na meji preiskali mošnjo in drob in potem šele se spustimo v tek za poštnim. Da pa ti je volja boljša, ti zaradi tega, ker prideš pozneje v Ljubljano, zaračunajo takso, katere visokost se menja bo barometru in drugim smrtnikom neznanih vzrokih.

Pristopajte k društvu „Slovenska beseda“

Posvetovalnica

za naročnike in člane „SLOVENSKE BESEDE“

Kdor je plačal naročnino in članarino za „Slovensko Besedo“, se lahko brezplačno posluži naše posvetovalnice, kjer dobi informacije:

- o vsakovrstnih vlogah na upravne oblasti, občino, srez, banovino in na ministrstvo;
- o prošnjah za vojaške oprostitev;
- o vlogah na davčne oblasti;
- o zakonitih socialnih dajatvah; skratka
- o vsem in vselej, kadar potrebujete nasvetov, da pridobite ali očuvate socialne ali gospodarske pravice.

Na posvetovalnico sporočite pismeno svoje želje, nakar dobite takoj tudi pismen odgovor. Za odgovor pošljite znamko za 2 Din

Dopise pošljite na naslov:
„SLOVENSKA BESEDA“
Ljubljana, Beethovnova 6.

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za
dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah
Postrežba točna

Pozor!

Če hočeš dobro postrežen biti moraš v restavracijo „Rožna dolina“ priti.

Razna sortirana vina

Točno in solidno tam postrežejo te pridno!

Sprejemajo se abonenti na dobro domačo hrano

V petek, soboto in nedeljo domače krvavice in pečenice

Za cenj, obisk se priporoča

Slavko GAČNIK

Restavracija „ROŽNA DOLINA“ Marn

Oglašujte v „Slovenski besedi“

Ali ste že obiskali

moderno urejen frizerski salon

Priporoča se IVO ŠVAB

ALBA NOVI TRG 2

Primerna **Božična darila**

priporoča

A. & E. SKABERNE

LJUBLJANA

